

Evaluarea la disciplina LIMBA SI LITERATURA ROMÂNĂ
în cadrul examenului de bacalaureat – 2012
Proba E. a)

Introducere

În conformitate cu prevederile Art. 2 din OMECTS nr. 5218/29.08.2011, examenul de bacalaureat – 2012 se desfășoară pe baza prevederilor *Metodologiei de organizare și desfășurare a examenului de bacalaureat – 2011*.

Programele pentru disciplinele examenului de bacalaureat valabile în sesiunile anului 2012 sunt cele aprobate prin OMECTS nr. 4800/2010 privind disciplinele și programele pentru examenul de bacalaureat 2011, în conformitate cu ordinul ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului nr. 5218/29.08.2011.

Proba scrisă la limba și literatura română reprezintă o probă comună pentru candidații proveniți de la toate filierele, profilurile și specializările.

Structura probei scrise

1. Subiectul I are ca suport un text literar studiat/la prima vedere, aparținând genului liric, epic sau dramatic. Itemii folosiți sunt semiobiectivi, de tip întrebare structurată.
2. Subiectul al II-lea presupune redactarea unui text de tip argumentativ, pornind de la ideile sugerate de un text de tip aforistic/critic.
3. Subiectul al III-lea vizează aspecte de analiză tematică, structurală și stilistică a operelor studiate ce aparțin autorilor canonici/speciilor literare/tipurilor de texte menționate în programa de examen și constă în elaborarea unui eseu structurat.

Această probă are durata de 180 de minute.

Subiectele din cadrul acestei probe nu vizează conținutul unui manual anume. Manualul școlar reprezintă doar unul dintre suporturile didactice utilizate de către profesori și elevi, în vederea formării competențelor prevăzute de programa școlară.

☞ Nu uitați că în studiul disciplinei limba și literatura română se urmărește **programa școlară**, un document reglator ce **indică necesitatea de a forma și dezvolta competențe**, prin procesul de predare-învățare.

☞ **Competențele** reprezintă **ansambluri structurate de cunoștințe și deprinderi** dobândite prin învățare; acestea permit identificarea și rezolvarea, în contexte diverse, a unor probleme specifice unui domeniu.

☞ Competențele sunt un **indicator al calității** pregătirii școlare personale.

✍ În practică, prin competență se realizează, în mod exemplar, transferul și dinamizarea fluxului de cunoștințe și deprinderi, în cadrul unor aplicații concrete.

SUBIECTUL I

Subiectul I (30 de puncte) vizează înțelegerea unui text epic/liric/dramatic studiat/la prima vedere, pe baza căruia sunt formulate 9 cerințe. Ele solicită candidatului cunoașterea și aplicarea unor noțiuni de lexic, de ortografie, ortoepie și punctuație, dar și a unor concepte de teorie literară. Una dintre cerințe se referă la comentarea unui fragment din textul ales ca suport, indicându-se limita minimă și maximă pentru redactarea răspunsului, de obicei 6-10 rânduri. Dacă cerința nu precizează, răspunsurile trebuie redactate punctual, fără a fi integrate în enunțuri elaborate asemeni unor „compuneri”.

Punctajul alocat este următorul: primele 3 cerințe au fiecare câte 2 puncte, iar celelalte câte 4 puncte fiecare.

SUGESTII ȘI RECOMANDĂRI PRIVIND REZOLVAREA CERINȚELOR DE LEXIC

➤ Exemple de cerințe:

- *Menționează câte un sinonim potrivit pentru sensul din text al cuvintelor ...*
- *Precizează câte un antonim pentru sensul din text al cuvintelor ...*
- *Transcrie din text două arhaisme/ regionalisme/ neologisme.*
- *Scrie două locuțiuni/expresii care conțin cuvântul ...*
- *Construiește un enunț în care să folosești o locuțiune/expresie care să conțină substantivul/verbul ...*
- *Transcrie din text două cuvinte care aparțin câmpului semantic al ...*
- *Transcrie din text un cuvânt cu sens denotativ și un cuvânt cu sens conotativ.*
- *Transcrie din text două cuvinte a căror formă nu mai este acceptată ca literară.*

1. **Sinonime** = cuvinte cu formă diferită, dar cu sens asemănător.

Atenție! Uneori, într-un anumit context, sensul unui cuvânt poate căpăta și alte nuanțe. De exemplu: *a plânge* = *a lăcrima*, dar și *a suferi*, *a jeli*; *freamăt* = *foșnet*, dar și *agitație*, *emoție*; *dalb* = *alb*, dar și *pur*, *inocent*.

2. **Expresie/locuțiune** = grup de cuvinte cu un înțeles global, dar structură sudată (nu pot fi înlocuite cu alte cuvinte, pentru că expresia își pierde sensul unitar)

Exemple:

- locuțiuni/expresii conținând cuvântul „ochi”: a pune ochii pe cineva; a da ochii peste cap; a face ochi dulci; a lua la ochi

- locuțiuni/expresii conținând cuvântul „apă”: a da apă la moară cuiva; a se duce pe apa sâmbetei; apă de ploaie; a intra la apă; a bate apa-n piuă

Atenție! Citiți cerința și observați dacă se cere alcătuirea unor enunțuri cu expresii/locuțiuni. Dacă da, atunci formulați o propoziție cu o expresie găsită de voi care să conțină cuvântul indicat în cerință. De exemplu, cu expresia „a se duce pe apa sâmbetei” se poate formula următorul enunț: Toată munca lui s-a dus pe apa sâmbetei din cauza neatenției.

3. **Omonime** = cuvinte cu aceeași formă, dar cu înțeles total diferit.

De exemplu: tură = piesă de șah; schimb; ocol;

4. **Cuvinte polisemantice** = cuvinte care au mai multe sensuri înrudite între ele (sensurile se actualizează în diferite contexte).

Exemple: coadă - Vulpea are coada stufoasă. Și-a prins părul în coadă. Coada măturii s-a rupt.

5. **Antonime** = cuvinte cu sens opus.

De exemplu: frumos – urât; încreți – descreți; normal – anormal

6. **Familia lexicală** = cuprinde cuvinte înrudite ca formă și sens cu cel dat.

De exemplu: floare – florică, florar, florăreasă, înflori, înflorit, înflorire, înfloritor

7. **Câmp semantic/lexical** = cuprinde cuvinte care au o legătură de sens cu cuvântul dat.

De exemplu: floare – grădină, petală, trandafir, narcisă, lujer, miros, corolă

8. **Arhaisme** = cuvinte vechi, dispărute din uz.

De exemplu: carte = cu sens de „scrisoare” (arhaism semantic); medelnicer, paharnic, logofăt, stolnic (arhaisme lexicale)

Atenție! Există forme arhaice ale unor cuvinte, neacceptate de normele literare actuale.

De exemplu: împle (umple) – arhaism fonetic; aripe (aripi), inime (inimi) – arhaisme morfologice.

9. **Regionalisme** = cuvinte folosite numai în anumite zone ale țării.

De exemplu: harbuz, lubeniță = pepene; păpușoi, cucuruz = porumb; bai = necaz, supărare;

10. **Neologisme** = cuvinte noi, împrumutate din alte limbi.

De exemplu: opac, computer, kitsch, fairplay;

11. **Sens denotativ** = sensul propriu (de bază) al cuvântului; sensul obișnuit, comun, lipsit de conotații. De exemplu: stea = astru;

12. **Sens conotativ** = sensul figurat al cuvântului, influențat de context și rezultat din experiența personală a vorbitorului. De exemplu: stea = vedetă.

SUGESTII ȘI RECOMANDĂRI PRIVIND REZOLVAREA CERINȚELOR DE ORTOGRAFIE ȘI PUNCTUAȚIE

➤ Exemple de cerințe:

- Prezintă rolul cratimei în structura ...
- Explică rolul virgulei în structura ...
- Motivează folosirea punctelor de suspensie în textul dat.
- Prezintă rolul semnului exclamării/întrebării/punctului în enunțul ...

1. Virgula

– În propoziție are rolul de a izola: substantive sau pronume în cazul vocativ (*– Mamă, mi-e foame!*); interjecții (*– Măi, dar frumos îți șade!*); cuvinte incidente (*Am rezolvat, iată, corect problema.*); apozitii simple sau dezvoltate (*Colegul meu, Radu, e cel mai bun.*); complemente circumstanțiale de loc, de timp, de mod așezate înaintea verbelor (*Seara, în parc, cântă o privighetoare.*). Virgula leagă termenii unei enumerații sau ai unei repetiții (*Fata moșului era harnică, bună, cuminte. / „Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare.” – M. Eminescu*)

– În frază, virgula leagă propoziții de același fel în raport de coordonare (*Vine, se uită, pleacă.*; *Nu știe să scrie, să citească, să socotească.*); separă o propoziție subordonată de regenta ei (*Era atât de obosit, încât a adormit pe loc.*); o propoziție incidentă de restul enunțului (*– Hai acasă, zise mama.*)

– Virgula se folosește înaintea unor conjuncții adversative (*dar, iar, însă, ci*), a unor conjuncții conclusive (*deci, așadar*), înaintea unor conjuncții care se repetă (*Fie pleci, fie rămâi.*; *Nici eu, nici tu nu suntem așa.*)

2. **Cratima** = semn de ortografie care marchează rostirea împreună a două cuvinte alăturate și uneori elidarea/căderea unei vocale: *să-(î)ți trimit; c(ă)-a venit; nu-(î)mi pasă*; cratima leagă obligatoriu un pronume cu formă neaccentuată de un verb la o formă compusă: *m-a ajutat; s-a supărat; v-ar da*; în cazul versurilor, contribuie la menținerea măsurii constante și a ritmului; în proză, conferă un ritm mai rapid rostirii.

3. **Punctele de suspensie** = marchează întreruperea șirului vorbirii și pot sugera: incoerența, surpriza, emoția, incertitudinea (în funcție de textul dat).
4. **Punctul** = se folosește la sfârșitul unei propoziții enunțiative propriu-zise.
5. **Semnul exclamării** = se folosește la sfârșitul unei propoziții exclamative în care se exprimă admirația, surpriza (*Ce frumoasă ești!*), după o interjecție (*A! A! Mi-ai scos alta!*), după un enunț imperativ (*Citește cartea!*), după substantive în cazul vocativ (*Goe! Goe!*).
6. **Semnul întrebării** = se folosește la sfârșitul unui enunț interogativ (*Cine vine?*).
7. **Două puncte** = anunță vorbirea directă, o enumerație, o explicație, o concluzie.
8. **Ghilimelele** = reproduc întocmai spusele cuiva, încadrează titlurile operelor atunci când sunt reproduse într-un context, încadrează cuvinte cu sens ironic sau depreciativ.
9. **Linia de dialog** = introduce vorbirea directă a unei persoane/a unui personaj.
10. **Linia de pauză** = marchează lipsa unui cuvânt, încadrează o apoziție, o construcție incidentă, având rol asemănător cu virgula.
11. **Apostroful** = semn de ortografie care marchează grafic căderea accidentală a unor sunete sau a unor silabe sau absența primelor cifre din notația unui an (*'Neața!*, '80).

SUGESTII ȘI RECOMANDĂRI PRIVIND REZOLVAREA CERINȚELOR DE TEORIE LITERARĂ

➤ Exemple de cerințe:

- Precizează două teme/motive literare prezente în fragmentul citat.
- Menționează tipul de perspectivă narativă din textul citat.
- Ilustrează, cu exemple din text, două trăsături ale genului epic/liric/dramatic.
- Explică rolul indicațiilor scenice în textul dramatic citat.
- Identifică două mărci lexico-gramaticale ale subiectivității în textul citat.
- Explică semnificația a două figuri de stil diferite din textul citat.

- Transcrie două structuri care conțin două imagini artistice diferite.
- Identifică tipul rimei/ritmului în textul dat.
- Precizează măsura versurilor.

1. **Temă literară** = aspectul general al realității înfățișat în opera literară într-un mod artistic, într-o viziune personală.

Exemple de teme: natura, iubirea, creația, moartea, timpul, copilăria, războiul, satul etc.

2. **Motiv literar** = aspect concret al unei teme evidențiat în opera literară.

De exemplu, motive legate de tema naturii: lacul, izvorul, codrul, iarna, vara, marea, luna, stelele, soarele etc.

3. **Eu liric** = individualitate creatoare diferită de persoana reală a autorului, prin intermediul căreia acesta își face simțită prezența în textul poetic.

Mărci ale eului liric = cuvinte și forme gramaticale ale unui cuvânt prin care se manifestă subiectivitatea în text (de exemplu: pronume la persoana I – *eu, mă, mie, mine, m-* sau la persoana a II-a – *tu, tine, te, ție*; verbe la persoana I – *plec, aduc, las*; interjecții – *ah, oh, vai*; substantive în cazul vocativ care arată adresarea directă; adjective posesive – *mea, ta*).

4. **Rima** = potrivirea ultimelor silabe ale versurilor. Tipuri de rimă: împerecheată (rimează versul 1 cu 2), îmbrățișată (rimează versurile 1 cu 4 și 2 cu 3), încrucișată (rimează versurile 1 cu 3 și 2 cu 4), monorimă (aceeași rimă la sfârșitul mai multor versuri la rând), vers liber (fără rimă, fără ritm, fără măsură constantă).

5. **Măsura** versului = numărul de silabe dintr-un vers. Atenție! Cratima scurtează versul cu o silabă: *Pe un picior de plai* = 6 silabe; *Pe-un picior de plai* = 5 silabe). Nu se adună numărul silabelor din fiecare vers, ci fiecare vers are măsura lui.

6. **Ritm** = alternarea regulată a silabelor accentuate și neaccentuate dintr-un vers. Tipuri de ritm: trohaic (prima silabă este accentuată, iar a doua neaccentuată: „Doină, doină, cântic dulce.” - Folclor); iambic (prima silabă este neaccentuată, iar a doua accentuată: „A fost odată ca-n povești” – M. Eminescu); amfibrahic (prima și a treia silabă sunt neaccentuate, iar cea din mijloc este accentuată: „Pe vodă-l zărește călare

trecând...” – G. Coșbuc); coriambic (prima și a patra sunt accentuate, iar a doua și a treia sunt neaccentuate: „Sara pe deal...” – M. Eminescu).

7. **Figuri de stil:** epitet (buze *dulci*, noapte *neagră*, nuferi *galbeni*), personificare (*pădurea tace, codrul suspină, trunchiurile poartă suflete sub coajă*), metaforă (*corola de minuni a lumii, leoaică tânără, iubirea*), comparație (*fața-i roșie ca mărul, fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi*), enumerație (*Tot e alb: pe câmp, pe dealuri, împrejur, în depărtare*), inversiune (*vesela, verde câmpie, duioasele-amintiri*)

8. **Narator** = vocea care relatează acțiunea într-o operă epică; nu trebuie confundat cu autorul, care este o persoană reală, creatorul operei; naratorul aparține operei literare și este un mediator între autor și cititor.

Tipuri de narator:

– omniscient: povestește la persoana a III-a fără să se implice în faptele relatate; știe totul despre personajele operei, le cunoaște gândurile, intențiile, emoțiile; exemple de opere în care naratorul este omniscient: *Ion* de Liviu Rebreanu, *Baltagul* de Mihail Sadoveanu, *Moara cu noroc* de Ioan Slavici, *Enigma Otiliei* de George Călinescu;

– narator-personaj: relatează la persoana I și participă la acțiune; se implică în ceea ce povestește, are o perspectivă subiectivă asupra întâmplărilor relatate; exemple de opere în care naratorul este personaj: *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* de Camil Petrescu, *Patul lui Procust* de Camil Petrescu, *Maitreyi* de Mircea Eliade;

– narator-martor: un personaj care a asistat la evenimentele narate, poate fi atât obiectiv, neimplicat (relatează la persoana a III-a), cât și subiectiv (relatează la persoana I), atunci când își exprimă părerea cu privire la faptele prezentate; de exemplu în unele povestiri din volumul *Hanu Ancuței* de Mihail Sadoveanu, cum ar fi *Negustor lipsan*.

9. **Perspectivă narativă** (punct de vedere, viziune, focalizare) – punctul de vedere din care naratorul povestește, unghiul din care privește și interpretează faptele relatate. Perspectiva poate fi: subiectivă – când se povestește la persoana I, iar naratorul se implică afectiv în faptele relatate; obiectivă – când se povestește la persoana a III-a, iar naratorul nu se implică în faptele relatate, ci rămâne detașat, impersonal.

10. **Descrierea** – mod de expunere prin care se înfățișează trăsăturile unui peisaj (descriere de tip tablou) sau ale unui personaj (descriere de tip portret) cu ajutorul unor imagini artistice vizuale, auditive, de mișcare, olfactive. Într-o descriere literară, autorul își exprimă viziunea proprie, folosește un limbaj expresiv (expresivitatea este dată de

folosirea figurilor de stil, a sensurilor conotative). Din punct de vedere lexical, într-o descriere predomină substantivele și adjectivele, acestea având rol de epitete sau intrând în alcătuirea unor metafore sau personificări.

11. **Narațiunea** – mod de expunere predominant al genului epic, implicând existența unui narator care prezintă fapte la care participă personaje.

12. **Textul narativ** (genul epic) – are ca mod principal de expunere narațiunea, îmbinată cu descrierea, dialogul, monologul. Într-un astfel de text există acțiune, personaje, narator, indici spațiali și temporali. Din punct de vedere lexical, predomină verbele. Narațiunea poate fi obiectivă (la pers. a III-a) sau subiectivă (la pers. I).

13. **Textul dramatic** (genul dramatic) – are ca mod de expunere predominant dialogul care organizează textul sub forma unor replici ale personajelor; textul este împărțit în acte, iar acestea în scene; prezintă indicații scenice și de regie numite didascalii (textul din paranteze) care arată intenția autorului ca piesa să fie jucată pe scenă; poate apărea și monologul dramatic; prin personaje și acțiune autorul își exprimă indirect ideile, sentimentele, viziunea despre lume.

14. **Textul liric** (genul liric) – autorul își exprimă direct ideile, sentimentele prin vocea eului liric; este în versuri; modurile de expunere specifice sunt: descrierea (în pasteluri) și/sau monologul; limbajul este expresiv, are valențe artistice, prin folosirea figurilor de stil, imaginilor artistice.

15. **Imagine artistică** – forma concretă a unei idei artistice; în literatură, este o reflectare artistică a realității prin cuvinte din perspectiva subiectivă a autorului. În funcție de natura elementelor senzoriale implicate, imaginile artistice pot fi: vizuale, auditive, olfactive, tactile, gustative, motorii.

16. **Indicații scenice** – informații date de autor cu privire la locul și timpul acțiunii, la decoruri, informații necesare reprezentării pe scenă. Ele se referă la modul în care actorul ce interpretează rolul unui personaj trebuie să rostească replica, la mișcarea scenică a acestuia, dar pot conține și comentarii asupra unor evenimente, caracterizări ale personajului.

SUBIECTUL AL II-LEA

Abordarea și realizarea unui TEXT ARGUMENTATIV, pornind de la o afirmație/aserțiune dată

✎ **Competențele** disciplinei limba și literatura română se concretizează atunci când trebuie să rezolvăm un item de tip subiectiv (text argumentativ de 15-30 de rânduri), într-un act personalizat de *comunicare*, prin:

- **RECEPTARE a datelor/informațiilor din afirmația/aserțiunea dată, bazându-se pe:**
 - recunoașterea unor termeni, relații, procese
 - observarea unor relații, fenomene
 - perceperea unor relații, conexiuni
 - culegerea unor date din surse variate (culturale)
- **PRELUCRARE PRIMARĂ a datelor/informațiilor din afirmația/aserțiunea dată, prin:**
 - comparare a unor date, stabilirea unor relații după lectura inițială
 - clasificările și reprezentarea unor date receptate prin lectura eficientă
 - sortarea-diversificarea informației receptate
 - investigarea, descoperirea, explorarea universului informațional al textului-suport
 - experimentarea prin aplicație pe componentele afirmației/ aserțiunii-suport
- **ALGORITMIZARE a datelor/informațiilor din afirmația/aserțiunea dată, având ca resurse:**
 - prezentarea unor idei proprii
 - generarea de opinii/ puncte de vedere/ considerații/ credințe/ convingeri etc.
 - argumentarea unor considerații personale
 - demonstrarea (în sens aplicativ)

Pașii pe care trebuie să îi urmăriți în redactarea adecvată a răspunsului de la acest subiect sunt:

APLICAREA: *se referă la rezolvarea cerințelor/itemilor, luând în calcul cunoștințe, informații, modalități, reguli.*

ANALIZA: *presupune examinarea și divizarea informației pe părți, cu scopul de a identifica motivele, de a emite raționamente și de a pune în evidență dovezile care au dus la generalizare.*

SINTEZA: *presupune asamblarea informațiilor în moduri diferite, prin combinarea și recombinația elementelor*

EVALUAREA: se referă la prezentarea sau argumentarea unei opinii prin emiterea de judecăți asupra informațiilor, validității ideilor, calității activității pe baza unui set de criterii.

SUBIECTUL DE TIPUL AL II-LEA din cadrul probei scrise la limba și literatura română înseamnă **abordarea și realizarea originală, în ciuda unor formule stereotipe, a unui text argumentativ, pornind de la o afirmație dată.**

Textul argumentativ reprezintă un act de comunicare centrat pe funcția conativă, scopul urmărit fiind de a-l convinge pe receptor cu privire la validitatea punctului de vedere susținut de autor.

Argumentarea este o modalitate prin care se dezvoltă o opinie pe marginea unei anumite idei. Este un demers justificator ce are ca sursă o premisă particularizată printr-o afirmație/zicală/proverb/aforism etc. Concomitent, prin procesul de argumentare, se poate confirma/infirma veridicitatea unei aserțiuni/opinii pe baza unor elemente logice și a unor ilustrări adecvate. Demersul argumentării unui punct de vedere personalizat include câteva etape obligatorii: susținerea, demonstrarea, consolidarea.

Obiectivul argumentării se constituie din obținerea unor efecte persuasive, exercitate prin demersul personalizat asupra partenerului de comunicare (interlocutor sau cititor), rezultate din eficiența susținerii opiniei exprimate. O considerație inclusă într-un discurs individualizat se coroborează obligatoriu cu argumente, în lipsa acestora premisa fiind nejustificată (lipsită de valabilitate).

De aceea, textul de tip argumentativ ce cuprinde 15 – 30 de rânduri (150-300 de cuvinte), solicitat candidaților la examenul național de bacalaureat, are calitatea unui discurs constituit din succesiunea enunțurilor aparținând unui demers logic prin care este prezentat eficient/competent un punct de vedere, cu intenția de a confirma/infirma valoarea de adevăr a unei opinii/ aserțiuni.

Structurarea textului/discursului argumentativ presupune:

- ordonarea ideilor;
- formularea adecvată a considerațiilor;
- diversitatea lexicală;
- concentrare maximă a enunțării;
- originalitate în abordare.

Ca orice compunere, textul scris argumentativ are trei părți:

- **Introducerea:** anunțarea **ipotezei/premisei**; aceasta se validează prin formularea unui incipit, menit să capteze atenția receptorului (5-8 rânduri); în prezența unei aserțiuni/considerații se face dovada înțelegerii semnificațiilor acesteia.
- **Cuprinsul:** provocarea receptorului la **potențarea argumentelor și dezvoltarea adecvată a fiecăruia**; discursul poate fi completat cu **eventuale contraargumente**, ce au ca scop demontarea/infirmarea afirmației date. Această parte are cel puțin două alineeate consistente (8 -15 rânduri);
- **Încheierea:** concentrează **concluzia** prin reluarea ideii dezvoltate în ipoteză, sintetizând argumentele exprimate anterior (3-6 rânduri).

Repere pentru redactarea textului de tip argumentativ:

- ✓ Citește cu atenție enunțul și conținutul acestuia! (De exemplu: *Scrie un text de tip argumentativ, de 150-300 de cuvinte (15-30 de rânduri), despre - problematica pusă în discuție*)! Utilizează **mijloacele lingvistice adecvate exprimării unei aprecieri**!
- ✓ Caută argumentele convingătoare pentru a-ți susține opinia exprimată anterior! Fiecărui argument asociază-i, într-un alineat distinct, în mod gradat (de la cel mai puțin la cel mai convingător argument), un exemplu potrivit prin care să valorifici experiența ta existențială sau culturală! Utilizează corect conectorii logici!
- ✓ Nu te abate de la tema propusă! Formulează corespunzător o concluzie pertinentă!
- ✓ Respectă normele limbii literare (registrul stilistic adecvat, normele de exprimare, de ortografie și de punctuație) și limitele de spațiu indicate!

Conectorii ce permit redactarea corectă a textului argumentativ:

Paragraful discursiv	Conectori/modalizatori specifici
IPOTEZA	<p><u>Indici ai subiectivității evaluative:</u> <i>(Eu) consider că...</i> <i>Sunt de părere că...</i> <i>Mi se pare că...</i> <i>Cred că...</i> <i>În ceea ce mă privește,...</i> <i>În opinia mea, ...</i> <i>După părerea mea,...</i> <i>Din punctul meu de vedere,...</i></p>
<p>ARGUMENTAREA/ CONTRAARGUMENTAREA</p> <p>❖ enunțarea și dezvoltarea argumentelor</p>	<p>Indici progresivi: <i>Un prim argument... Un alt argument</i> <i>În primul rând,... În al doilea rând,...</i> <i>Mai întâi,... Apoi,... etc.</i></p> <p>Factori cauzali: <i>Ținând cont de acest fapt...;</i> <i>deoarece; căci; pentru că;</i> <i>de fapt; dovadă că; cum;</i> <i>având în vedere că; de altfel;</i></p> <p>Elemente demonstrative/explicative: <i>tot astfel; în același timp,...; totodată,...;</i> <i>simultan,...; concomitent,...; deopotrivă,...;</i> <i>în chip asemănător...; cu alte cuvinte...; pe scurt,...; rezumând,...; de exemplu,.. etc.</i></p>
CONCLUZIA	<p>Conectorii conclusivi/ai consecinței argumentării <i>Deci,...</i> <i>În concluzie,...</i> <i>Așadar,...</i> <i>Prin urmare,...</i> <i>În consecință,...</i> <i>Iată de ce,...</i></p>

- Vei descoperi după formularea enunțului subiectului al II-lea următoarea observație:

Atenție! Formulările de tipul *Sunt/nu sunt de acord cu afirmația... / Autorul are dreptate când afirmă că... / Afirmația autorului este corectă...*, neînsoțite de enunțarea propriei opinii, nu se consideră ipoteză.

Aceasta îți atrage atenția că nu este cazul să te justifici **în acord sau dezacord** cu mesajul afirmației/asertiunii și că **trebuie să te concentrezi asupra propriei opinii!** Deci trebuie să eviți astfel de formulări, oricât de comode ți s-ar părea!

Zece indicatori pentru o argumentare perfectă:

1. Părțile implicate în dispută nu trebuie să-și creeze reciproc impedimente în posibilitatea de a-și exprima dubiile sau de a avansa rezerve.
2. Cel care exprimă o opinie trebuie să fie dispus, la nevoie, să o apere.
3. Contracararea unei idei trebuie să se axeze pe teza realmente enunțată de către antagonist, fără a devia discuția, fără a prezenta teza deformată și fără a proceda astfel încât antagonistului să-i fie atribuită o teză diferită de cea susținută de el.
4. O teză trebuie să fie apărată numai cu argumente pertinente, care să nu aibă legătură cu altceva.
5. Oricine trebuie să accepte existența și consecințele premiselor implicite, și prin urmare trebuie să accepte să fie atacat pe acest teren.
6. Putem considera că o teză este susținută în mod adecvat dacă se bazează pe argumente ce decurg dintr-un punct de plecare comun.
7. Putem considera că o teză este susținută în mod adecvat dacă folosește argumente care reflectă și respectă practici și scheme argumentative general acceptate.

8. Argumentele folosite într-o discuție trebuie să fie valide sau validate explicând una sau mai multe din premisele lăsate implicite.
9. Drept consecință a unei apărări perdante, subiectul argumentat trebuie să accepte să își revizuiască poziția, tot astfel cum consecința unei apărări învingătoare este că antagonistul trebuie să își modifice propria poziție și să renunțe la dubiile avute în legătură cu teza apărată de subiectul argumentat.
10. Formularea tezelor, a pozițiilor reciproce și a argumentelor trebuie să fie cât mai clară posibil și ușor de interpretat.

(după Vincenzo lo Casio, *Gramatica argumentării*, Meteora Press, 2002)

MODEL DE TEXT ARGUMENTATIV:

Scrie un text de tip argumentativ, de 150 - 300 de cuvinte (15-30 de rânduri), despre faptă și consecință, pornind de la ideile sugerate de afirmația lui Ioan Slavici:

*E legea firii omenești în care stă porunca: faptele tale să fie mulțumirea vieții tale.
(Scrisori adresate unui om tânăr)*

În elaborarea textului de tip argumentativ, trebuie:

– să respecti structura discursului de tip argumentativ: formularea ideilor în scris, utilizarea mijloacelor lingvistice adecvate exprimării unei aprecieri;

8 puncte

– să ai conținutul adecvat argumentării pe o temă dată: formularea ipotezei/a propriei opinii față de problematica pusă în discuție, enunțarea și dezvoltarea corespunzătoare a două argumente adecvate ipotezei, formularea unei concluzii pertinente;

16 puncte

– să respecti normele limbii literare (registrul stilistic adecvat, normele de exprimare, de ortografie și de punctuație) și limita de spațiu indicată. **6**

puncte

Atenție! Formulările de tipul *Sunt/nu sunt de acord cu afirmația.../Autorul are dreptate când afirmă că.../Afirmația autorului este corectă...*, neînsoțite de enunțarea propriei opinii, nu se consideră ipoteză.

Consider că între *faptă și consecințele acesteia* există o corelare obiectivă. În afirmația autorului Ioan Slavici, este nuanțată ideea că întreaga noastră viață are la bază lanțul evenimentelor petrecute pe parcursul ei. Când faptele aduc și mulțumirea de sine, satisfacția este deosebită și nimic nu poate fi comparat cu această stare sufletească.

În primul rând, unii oameni se dovedesc a fi uneori impulsivi, acționează fără a se gândi la consecințele faptelor comise, de cele mai multe ori regretând că au procedat astfel. Principiul de bază în a face cu adevărat ceva ar trebui să fie „gândește de două ori înainte să acționezi!”. Procedând în felul acesta, cu multă cumpătare, dacă rezonăm la forța gândului bun, avem toate șansele ca ceea ce facem să fie evaluat corect de semenii noștri.

În al doilea rând, suntem recunoscuți de către cei din jur printr-o oglindire a ceea ce am realizat pe parcursul vieții. Părinții sunt constant evocați de copiii lor, din această perspectivă. Prietenii sunt aleși în viață, pe baza acestui criteriu. Noi, spre deosebire de alte ființe, avem harul de „homo faber” și acest dar nu trebuie ignorat, căci ne-a condus

la evoluție, la civilizație, la progres. Asociind gândul cu fapta, pentru săvârșirea binelui, cu siguranță viața noastră ar putea deveni mulțumirea faptelor noastre.

În concluzie, omul trebuie să își păstreze constant conștiința trează, căci fapta sa implică întotdeauna consecințe, uneori faste, alteori nefaste. Ideal ar fi să învățăm din greșelile altora, dar acest lucru de cele mai multe ori este imposibil, căci omul realizează că a greșit numai după ce se lovește el singur cu capul de pragul de sus. Pentru a fi mulțumit de ceea ce faci înseamnă să reușești ceea ce ți-ai propus. **[284 de cuvinte]**

Subiectul al III-lea

Subiectul al III-lea (30 de puncte) vizează competențele de analiză și sinteză, aplicarea unor concepte de teorie literară pe texte literare alese de candidat dintre cele studiate. Pot fi cerințe legate de particularitățile unei specii literare / ale unui tip de text (epic, liric sau dramatic), tema și viziunea despre lume dintr-un text studiat, caracterizarea unui personaj etc.

Punctajul alocat este de 16 puncte pentru conținut și 14 puncte pentru redactare.

Concepte de bază utilizate în reperele eseului structurat

GENUL EPIC

Cuprinde opere literare care au narațiunea ca mod de expunere predominant, care se îmbină cu descrierea, dialogul și monologul sau monologul interior.

Modurile de expunere

Narațiunea constă în relatarea întâmplărilor. Narațiunea poate fi subiectivă (atunci când naratorul este și personaj) sau obiectivă (când naratorul nu este implicat în evenimentele relatate).

Descrierea constă în enumerarea caracteristicilor unui tablou sau ale unui personaj.

Dialogul reprezintă stilul direct, vorbirea directă dintre personaje; este mijloc de caracterizare a personajelor.

Monologul reprezintă tot stilul direct, dar există un singur emițător.

Momentele subiectului

1. **Expozițiunea** este primul moment al subiectului, care fixează locul, timpul și introduce unele dintre personaje.
2. **Intriga** este elementul care declanșează succesiunea de întâmplări.
3. **Desfășurarea acțiunii** reprezintă succesiunea întâmplărilor.
4. **Punctul culminant** este momentul de maximă intensitate a conflictului.
5. **Deznodământul** reprezintă finalizarea acțiunii și rezolvarea conflictelor.

Instanțele comunicării narative

Autorul reprezintă creatorul unei opere literare, persoana cu o biografie reală.

Naratorul este principala instanță narativă, cel care relatează evenimentele.

Personajele reprezintă actanții evenimentelor narate.

Acțiunea reprezintă șirul evenimentelor la care participă personajele.

Conflictul este un element fundamental al operelor epice sau dramatice, desemnează starea de tensiune prin care se motivează acțiunea.

Conflictele pot fi:

- exterioare - între personaje, convingeri, principii sau între personaje și mediul în care trăiesc;
- interioare - situații de criză în existența unui personaj, se petrec în conștiința acestuia.

Perspectiva narativă definește punctul de vedere al naratorului. Poate fi:

- Subiectivă: când se povestește la persoana I, iar naratorul se implică afectiv în relatare;
- Obiectivă: când se povestește la persoana a III-a, iar naratorul nu se implică în relatare, ci rămâne detașat, impersonal
- Omniscientă – naratorul știe tot despre personajele sale, acesta fiind omniscient, omniprezent; focalizarea este zero;

Focalizare internă – naratorul este unul dintre personaje, evenimentele fiind relatate dintr-un punct de vedere subiectiv;

Focalizare externă – naratorul este imparțial, știe mai puțin decât personajele.

Incipit – este un concept prin care se definește formula introductivă a unei opere literare; în general, fixează reperele spațio-temporale, precum și elemente de portret al unor personaje.

Finalul unei opere epice se definește prin modul în care se rezolvă conflictele.

Cele două concepte nu trebuie confundate cu expozițiunea și deznodământul.

Tehnici narative

- Simetria – presupune structura circulară a unui text, incipitul și finalul prezentând personaje și evenimente similare;
- Înlănțuirea – presupune prezentarea evenimentelor în ordine cronologică, de la cauză la efect;
- Alternanța – presupune împletirea a două sau mai multe planuri narative.

- Contrapunctul – conturarea mai multor planuri ale acțiunii, urmărite alternativ.
- Memoria involuntară – apare în romanul modern, este o tehnică preluată de la scriitorul francez Marcel Proust; constă în rememorarea trecutului declanșată de un stimul din prezent.

Relații temporale și spațiale

Relațiile temporale se raportează la timpul desfășurării acțiunii; se poate vorbi despre timpul obiectiv (curgerea normală a timpului) și timpul subiectiv (dilatarea sau concentrarea timpului în funcție de modul în care este perceput).

Relațiile spațiale presupun raportarea acțiunii la locul desfășurării acesteia.

Specii literare

Basmul reprezintă o specie a genului epic în care se narează întâmplări fabuloase, iar tema este lupta binelui împotriva răului, binele fiind întotdeauna învingător.

Particularități:

- prezența formulelor: inițiale – sugerează nedeterminarea temporală și introduc cititorul în lumea ficțiunii; mediane – sugerează faptul că cititorul nu a depășit lumea ficțiunii, este un mod de a capta atenția cititorului; finale – marchează ieșirea cititorului din lumea ficțiunii;
- probele la care este supus eroul;
- prezența cifrelor magice;
- timp și spațiu nedeterminate;
- personajelor fabuloase, cu puteri supranaturale;
- existența unui element care distruge situația inițială de echilibru;
- prezența personajelor și a obiectelor ajutătoare;
- prezența motivelor specifice: mezinul curajos, călătoria inițiativă, fântâna, probele, jurământul, pădurea-labirint etc.;
- perspectiva narativă obiectivă și omniscientă;
- registrele stilistice pot varia, existând o diferență între discursul narativ și limbajul personajelor.

Exemple de basme culte:

- *Povestea lui Harap-Alb* de Ion Creangă;
- *Dănilă Prepeleac* de Ion Creangă;
- *Zâna Zorilor* de Ioan Slavici;
- *Făt Frumos din lacrimă* de Mihai Eminescu.

Nuvela este o specie a genului epic, cu un singur fir narativ, urmărind evoluția unui conflict și a personajului principal bine individualizat. În general, narațiunea este obiectivă.

În funcție de curentul literar căruia îi aparține, nuvela se poate clasifica în:

- romantică: **Sărmanul Dionis** de Mihai Eminescu;
- realistă: **Moara cu noroc** de Ioan Slavici;
- naturalistă: **În vreme de război** de I.L. Caragiale.

În funcție de conținut, nuvela se poate clasifica în:

- istorică: **Alexandru Lăpușneanul** de Costache Negruzzi;
- fantastică: **La țigănci** de Mircea Eliade;
- filosofică: **Sărmanul Dionis** de Mihai Eminescu;
- psihologică: **Moara cu noroc** de Ioan Slavici.

Romanul este specie a genului epic, cu acțiune complexă, desfășurată pe mai multe planuri, cu multe personaje și intrigă complicată.

Romanul se poate clasifica în:

1. a. Roman obiectiv: **Ion** de Liviu Rebreanu; **Enigma Otiliei** de G. Călinescu

- narațiunea obiectivă, omniscientă;
- planurile narative sunt clar delimitate;
- se respectă, în general, cronologia evenimentelor;
- locul și timpul desfășurării acțiunii sunt bine precizate.

b. Roman subiectiv: **Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război** de Camil Petrescu, **Maitreyi** de Mircea Eliade

- narațiune subiectivă;
- se orientează spre conflictul interior, spre analiza psihologică;
- cronologia nu este întotdeauna respectată.

2. a. Roman tradițional: **Mara**, de Ioan Slavici

- teme specifice: pământul, moștenirea;
- acțiune clară, cronologică, subiect riguros construit;
- sunt caracteristice conflictele exterioare;
- personajele reprezintă, de cele mai multe ori, tipologii;
- perspectiva narativă este obiectivă.

b. Roman modern: **Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război** de Camil Petrescu

- teme specifice: inadaptarea omului superior, cunoașterea, iubirea (absolută);
- acțiunea nu mai respectă neapărat cronologia, subiectul se construiește din diverse experiențe pe care le trăiește personajul;
- este caracteristic conflictul interior;
- personajele sunt dilematice;
- perspectiva narativă este subiectivă.

GENUL DRAMATIC

Cuprinde opere destinate reprezentării scenice; modurile de expunere predominante sunt dialogul și monologul. Operele dramatice sunt structurate în acte, scene și tablouri. Acțiunea este cunoscută cititorului/spectatorului din replicile personajelor. Singurele intervenții ale autorului sunt reprezentate de indicațiile scenice sau didascalii, în care sunt oferite informații referitoare la decor, mișcarea personajelor, gesturi, îmbrăcăminte etc.

Comedia este o specie a genului dramatic în care sunt satirizate moravuri ale societății prin intermediul diverselor tipuri de comic; deznodământul este întotdeauna fericit.

De exemplu: **O scrisoare pierdută** de I.L. Caragiale; **O noapte furtunoasă** de I.L. Caragiale; **...escu** de Tudor Mușatescu; **Titanic-Vals** de Tudor Mușatescu; **Chirița în provincie** de Vasile Alecsandri.

Tipuri de comic:

- comic de situație – prezentarea unor situații care stârnesc râsul;
- comic de limbaj – utilizarea unui limbaj prin care sunt caracterizate personajele;
- comic de nume – numele personajului definește și trăsătura dominantă a acestuia;
- comic de caracter – personajele sunt construite pe o trăsătură de caracter dominantă.

Indicații scenice – informații date de autor cu privire la locul și timpul acțiunii, la decoruri, informații necesare reprezentării pe scenă. Ele se referă la modul în care actorul ce interpretează rolul unui personaj trebuie să rostească replica, la mișcarea scenică a acestuia, dar pot conține și comentarii asupra unor evenimente, caracterizări ale personajului.

Conflictul este un element fundamental al operelor epice sau dramatice, desemnează starea de tensiune prin care se motivează acțiunea.

Conflictele pot fi:

- exterioare - între personaje, convingeri, principii sau între personaje și mediul în care trăiesc;
- interioare - situații de criză în existența unui personaj, se petrec în conștiința acestuia.

GENUL LIRIC

Genul liric exprimă în mod direct sentimentele, trăirile, stările, atitudinea și viziunea poetului, prin intermediul figurilor de stil și al imaginilor artistice. În cadrul genului liric predomină funcția poetică a limbajului. Aceasta este centrată asupra modului de organizare și transmitere a mesajului.

Genul liric reunește mai multe specii literare: *pastelul, idila, elegia, meditația, oda, satira și epistola, romanța, psalmul, epigrama, madrigalul, sonetul, rondelul, gazelul, glosa, doina, cântecul, ghicitorile, strigăturile, descântecul.*

Eul empiric / biografic este reprezentarea poetului ca autor, ființă cu existență / identitate proprie și reală, limitată în timp și spațiu. Eul empiric are o biografie și este sursa eului poetic, cu care nu trebuie confundat.

Eul liric / poetic este "vocea" care exprimă în text gândurile, sentimentele, stările poetului. Eul liric are ca sursă eul empiric, pe care însă îl depășește, exprimând valori general-umane. De asemenea, prin intermediul eului liric este transmisă viziunea despre lume a poetului. Mărcile lexico-gramaticale ale prezenței eului liric în text sunt verbele, pronumele, adjectivele pronominale de persoana I singular și plural, persoana a II-a singular și plural, dativul etic și dativul posesiv, substantive la vocativ, exprimări afective.

Elemente de compoziție a textului poetic

Imaginarul poetic este reprezentat de întregul sistem de mijloace artistice (figuri de stil, imagini artistice) care redau viziunea despre lume a scriitorului, evocand forța creatoare a acestuia. Astfel că imaginarul poetic implică reflectarea și interpretarea unor teme fundamentale precum concepția despre lume, existență, condiția omului în Univers, iubire, natură.

Titlul este un cuvânt, o sintagmă care se așază în fruntea unui text, sintetizand problematica tratată de acesta. Titlul este un element de metatextualitate și poate varia de la registrul sobru/serios către registrul ironic/parodic.

Incipitul este partea introductivă a unui text. În Evul Mediu, incipitul era scris cu alte caractere sau culori pentru a fi pus în evidență. Încă din incipit se anunță o anumită formulă estetică, particularizand astfel stilul unui scriitor sau curent literar.

Relațiile de opoziție presupun existența a cel puțin două universuri/viziuni despre lume antitetice. Ele se realizează atât la nivelul câmpurilor lexico-semantic, la

nivel morfosintactic (prin structuri de tipul “dar”, “iar”, “însă”), cât și la nivel stilistic (prin figuri de stil precum antiteza, oximoronul, alegoria). Dintre textele în care se pot identifica relații de opoziție, amintim “Luceafărul”, “Floare albastră” – M. Eminescu.

Relațiile de simetrie presupun organizarea armonioasă și echilibrată a textului, năzuință antică a artei. Aceste relații se identifică atât la nivel formal/textual, cât și la nivel alegoric și simbolic. Dintre textele în care se pot identifica relații de simetrie, amintim “Luceafărul”, “Floare albastră” – M. Eminescu, “Plumb” – G. Bacovia.

Motivul poetic este unitatea structurală minimală a textului poetic, desemnând secvențe imagistice sau de conținut, însă cu semnificații culturale mai largi, consacrate de o utilizare îndelungată în literatură. Exemple pot fi numeroase: motivul codrului, al lunii, al izvorului, în poezia romantică, al toamnei, al ploii, al parcului solitar, în poezia simbolistă. O configurație stabilă de motive formează o temă literară.

Laitmotivul / motivul central (din ger. *Leitmotiv* – *motiv conducător*) este un element de recurență care are rolul de a accentua, prin repetiție, o anumită unitate poetică. Dintre poeziile în care sunt prezente laitmotive, pot fi amintite “Floare albastră” – M. Eminescu, “Plumb” – G. Bacovia, “Eu nu strivesc corola de minuni a lumii” – L. Blaga.

Figurile semantice / tropii

- **Oximoronul** – figură a ambiguității prin opoziție și contradicție, constând în asocierea ingenioasă în aceeași sintagmă a două cuvinte care exprimă noțiuni contradictorii. Oximoronul nu ar fi posibil fără jocul sensului figurat ce caracterizează unul dintre cei doi termeni ai sintagmei. Condiția primordială a oximoronului este să se bazeze pe o construcție care să nu reprezinte o idee, mai exact o propoziție, un enunț (“Suferință tu, dureros de dulce” – M. Eminescu).
- **Personificarea** – figură gramaticală a ambiguității prin similitudine și analogie prin care se atribuie ființelor necuvântătoare, lucrurilor, elementelor naturii și chiar unor idei abstracte însușiri și manifestări ale omului (“Dormeau adanc sicriile de plumb” – G. Bacovia).
- **Metonimia** – figură lexico-gramaticală a ambiguității prin economie de expresie, bazată pe contiguitatea logică dintre obiecte, constând în denumirea obiectului cu numele altuia cu care se află într-o relație logică, cum ar fi raportul dintre cauză și efect și invers (“Dintre sute de catarge / Care lasă malurile / Cate oare le vor sparge / Vanturile, valurile?” – M. Eminescu).
- **Sinecdoca** – figură de substituție, generată de principiul contiguității materiale prin care se denumește un obiect cu numele altuia aflat în raport de „cuprindere”

organică, cum ar fi partea pentru întreg și invers, specia pentru gen și invers. Sinecdoca se poate realiza prin: singularul pentru plural; parte pentru întreg (“Îți dau catarg langă catarg...” – M. Eminescu).

- **Alegoria** – figură de stil complexă (ce se poate constitui dintr-un șir de metafore, comparații și personificări), constând în exprimarea unei idei abstracte prin mijloace concrete (condiția omului de geniu în “Luceafărul” – M. Eminescu).
- **Metafora** – figură de stil care constă în denumirea „obiectului” (lucru, ființă, acțiune) cu un cuvânt impropriu și anume cu numele altui obiect asemănător, folosit nu ca noțiune (sinonim), ci ca imagine care să evoce obiectul asemănat, comparat (“Lumina mea” – Lucian Blaga, “unghia îngerească” – T. Arghezi).
- **Comparația** – figură lexico-gramaticală a ambiguității cu ajutorul căreia se exprimă un raport de asemănare între două obiecte, dintre care unul servește să evoce pe celălalt; orice comparație are doi termeni: termenul care se compară, „subiectul” (T₁), și termenul cu care se compară (T₂). Comparația, ca figură de stil, nu-și propune să definească obiectul comparat, ci să-l evoce, adică să trezească imaginea vie a obiectului (“Voi fi roșie ca mărul” M. Eminescu).
- **Eufemismul** – (gr. *euphemos* = „vorbă bună”, „de bun augur”) figură de stil prin care se înlocuiește în vorbire sau în scris un cuvânt sau o expresie care desemnează ceva neplăcut, jignitor sau obscen printr-o perifrază ce respectă paralelismul de sens. Eufemismul îndulcește expresia unei idei pe care respectul față de noi înșine și față de alții ne împiedică să o numim cu adevăratul său nume (“a închis ochii” – pentru “a murit”).
- **Litota** – figură care constă în atenuarea expresiei unei idei pentru a lăsa să se înțeleagă mai mult decât se spune. Prin litotă se ocolește, adesea, o perifrază neașteptată, expresia simplă, prea categorică dar tocită a ideii și ajută totodată să exprime ori modestia și politețea, ori sinceritatea, iar uneori chiar ironia vorbitorului. Când cineva folosește litota, o face pentru a exprima o judecată de valoare, cu prudență și modestie. Ocolul expresiei directe se realizează prin negație, o caracteristică gramaticală a litotei, obiectul ei fiind întotdeauna de gen antifrază, asemănător eufemismului și ironiei, de care se deosebește prin mesaj (“Muști de-o zi pe-o lume mică de se măsură cu cotul” – M. Eminescu).
- **Hiperbola** – figură de insistență care constă în exagerarea expresiei, fie mărin, fie micșorând imaginea obiectului (de obicei, concret) peste limitele sale firești. Hiperbola este generată de impulsul unui sentiment puternic (de admirație sau dispreț, de indignare și revoltă) ori din nevoia irezistibilă de a ridiculiza obiectul (“Toată floarea cea vestită a întregului Apus” – M. Eminescu).
- **Antiteza** – figură de stil care contă în asocierea, în același enunț sau context mai larg, a unor idei, imagini sau noțiuni cu sens contrar, menite să se pună în relief

una pe cealaltă ("Ea un înger ce se roagă – El un demon ce visează" – M. Eminescu).

- **Simbolul** – figură de stil ce constă în reprezentarea generalului prin particular, prin procedeul substituirii (simbolul florii albastre – M. Eminescu, simbolul plumbului – G. Bacovia, simbolul luminii – L. Blaga)
- **Sinestezia** – (procedeu specific simbolist) figură de stil ce presupune simultaneitatea unor senzații de natură diferită ("O pictură parfumată cu vibrații de violet" – G. Bacovia).

Figurile sintactice

- **Repetiția** – procedeu ce presupune reluarea cu intenție a unor cuvinte, structuri sau chiar fraze, cu scopul de a accentua sentimente, stări, trăiri ("Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare" – M. Eminescu).
- **Enumerația** – figură sintactică ce constă în înșiruirea unor termeni din aceeași categorie gramaticală sau înrudiți. Rolul enumerației este acela de a atrage atenția asupra unor însușiri / caracteristici ale unor ființe, trăiri, sentimente, obiecte. ("Uscățiv așa cum este, garbovit și de nimic..." – M. Eminescu).
- **Inversiunea** – figură sintactică ce presupune schimbarea ordinii cuvintelor într-un enunț. Inversiunea are rol afectiv, accentuând anumite structuri ale textului ("Lacul codrilor albastru / Nuferi galbeni îl încarcă" – M. Eminescu).

Figurile de sunet

- **Aliterația** – figură ce constă în repetiția unor consoane (sau a unor silabe), de obicei din rădăcina cuvintelor, cu efect eufonic, imitativ (onomatopeic) ori expresiv (simbolic); efectul aliterației se obține, de cel mai multe ori, prin accentul afectiv pe care-l poartă sunetele repetate ("Lună tu, stăpân-a mării, pe a lumii boltă luneci" – Mihai Eminescu).
- **Asonanța** – figură ce constă în repetarea vocalei accentuate în două sau mai multe cuvinte; atunci când este vorba de omofonia vocalei finale accentuate a versului, avem de-a face cu o rimă imperfectă ("Parc-ascult și parc-aștept" – M. Eminescu).
- **Eufonia** – utilizarea unor sunete / grupuri de sunete muzicale, armonioase, ce au ca efect o impresie acustică plăcută ("Și dacă..." – M. Eminescu).

Imaginile artistice reprezintă reflectarea subiectivă, artistică a realității, sunt produse ale imaginației creatoare. Imaginile artistice transfigurează realitatea în

manieră estetică, determinată de viziunea scriitorului despre lume. Imaginile sunt realizate cu ajutorul figurilor de stil și se caracterizează prin expresivitate.

- **Imaginile vizuale** – transpun artistic un peisaj care poate fi receptat de cititor prin simțul vizual (“Dormeau adanc sicriile de plumb” – G. Bacovia).
- **Imaginile auditive** – dezvoltă elemente acustice, cu rol de a reda cât mai expresiv atmosfera descrisă (“Și-amarnica-i strigare starnea în slavi furtuna” – V. Voiculescu).
- **Imaginile olfactive** – propun transpunerea unei game de mirosuri / parfumuri (“Sub șirul lung de mandri tei” – M. Eminescu).
- **Imaginile tactile** – transmit ideea unui obiect palpabil, concret (“Cu-ale tale brațe albe, moi, rotunde, parfumate” – M. Eminescu).
- **Imagini gustative** – antrenează simțul gustative al receptorului (“dulce ca o zi de vară” – M. Eminescu).
- **Imaginile dinamice** – au rolul de a transmite ritmul în care se desfășoară o anumită secvență (“Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare” – M. Eminescu).
- **Imaginile statice** – transpun artistic senzația de amortire a peisajului (“Niciun zbor în atmosfera, pe zapada - niciun pas” – V. Alecsandri).

Elemente de prozodie

- **Versul / stihul** este o unitate semantică și sintactică ce formează un rand dintr-o poezie. Versul este organizat după norme de rimă, ritm, măsură.
- **Rima** este potrivirea eufonică a sunetelor de la sfârșitul a două sau mai multe versuri, începând cu ultima vocală accentuată. Rima poate fi: *împerecheată* (a a b b), *încrucișată* (a b a b), *îmbrățișată* (a b b a), *amestecată* (fără a respecta un tipar fix), *vers alb* (fără rimă).
- **Ritmul** este armonia ce rezultă din succesiunea regulată a silabelor accentuate și neaccentuate dintr-un vers. Ritmul poate fi: *trohaic*, *iambic*, *dactilic*, *amfibrahic*, *anapestic*, *coriambic*.
- **Măsura** reprezintă numărul de silabe din care este format un vers.
- **Strofa** este o unitate dintr-o poezie, construită după anumite reguli formale sau de conținut. Strofele pot fi: *monovers* (cu un singur vers), *distih* (cu două versuri), *terțină* (cu trei versuri), *catren* (cu patru versuri), *cointet* (cu cinci versuri), *sextină* (cu șase versuri), *polimorfă* (cu mai multe versuri).